

**ETNOMETODOLOJİ İLE ÇEVİRMEN ADAYLARININ
ÇEVİRMEN DAVRANIŞLARINI FARK ETMELERİNE YÖNELİK BİR
UYGULAMA ÖRNEĞİ**

Aslı ARABOĞLU¹

Öz

Çevirmen adaylarının çeviriye dair yapacaklarıyla ilgili beklentilerinin, çeviri öğrenimlerine başladıkları ilk yıllarda, çoğunlukla iki dil arasında sözcüklerin aktarımıyla sınırlı olduğu söylenebilir. Bu beklentilerin oluşmasına şüphesiz toplumda çeviri ve çevirmen kavramlarının geleneksel olarak nasıl algılandığı da katkı sağlamaktadır. Bu nedenle öncelikle çevirmen adaylarının temel düzeyde çeviri yapabilmeleri hedefinin yer aldığı ilk basamak çeviri eğitiminde, diğer bir hedef çeviri gerçekleri bağlamında çevirmen davranışlarının neler olduğunun ve nasıl şekillendiğinin öğrencilerin farkına varması olmalıdır. Temel araştırma konusu insanların davranışlarını nasıl açıklayabildiklerini sorgulamak olan etnometodoloji çerçevesinde gerçekleştirilecek bir uygulama ile bu farkındalığı yaratmak mümkün olabilir. Bu makalede, çeviri süreci bir sosyal düzen olarak ele alınmış ve çevirmen adaylarının çevirmen davranışlarını keşfetmeleri hedeflenmiştir. Bu kapsamda beklenmedik çeviri görevleri oluşturularak, düzenin değiştirilmesiyle öğrencilerden çeviri yapmaları ve ardından yaşadıkları çeviri süreçlerini yazmaları istenmiştir. Dolayısıyla, bu makalenin amacı çevirmen davranışlarının neler olduğunu ve farklı çeviri sorunlarına farklı çözümler, farklı çevirmen davranışlarının oluşturulması gerektiğinin, çevirmen aday öğrenciler tarafından keşfedilerek bu davranışların nasıl açıklanabilir hale geldiğini gösteren bir örnek sunmaktır.

Anahtar Sözcükler: çevirmen davranışları, çevirmen eğitimi, etnometodoloji, çevirmen adayları, çeviri görevi

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tecümanlık (İngilizce) Bölümü, asliaraboglu@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6910-5706

**A SAMPLE OF APPLICATION FOR TRANSLATOR CANDIDATES TO
BECOME AWARE OF TRANSLATOR BEHAVIORS
WITH ETHNOMETHODOLOGY**

Abstract

Expectations of the translator candidates are mostly limited between two languages by transferring words at their first year. Traditional concepts of the translation and the translator may contribute to these expectations. Thus, the first aim is to make translation at basic level and the other should be to make students aware of what the translator behaviors are and how they are shaped. This awareness can be set up in the frame of ethnomethodology whose main research area is to question how people explain their behaviors. At this study, translation process is handled as an organization of the society and students are intended to become aware of translator behaviors. Proposing unexpected translation aims and changing the organization, students are expected to make translation and write about their translation process. Therefore, the aim of this study is to present a sample that shows what the translator behaviors are and how they become explainable by the need of different solutions and translator behaviors for different translation problems by students of translator candidates.

Keywords: translator behaviors, translator education, ethnomethodology, translator candidates, translation aim

Giriş

Etnometodolojik çalışmalar toplumun üyelerinin yaşadığı düzenin değiştirilmesiyle bu düzenin oluşturduğu kuralların ve yer aldığı ortamın anlaşılmasını içermektedir. Etnometodologlar insanların davranışlarını nasıl açıklayabildiklerini sorgulamaktadır. Çevirmen adaylarının çeviri öğrenimlerine başladıkları ilk yıllarda çeviriye dair beklentilerinin çoğunlukla iki dil arasında sözcüklerin aktarımıyla sınırlı oldukları söylenebilir. Bu beklentilerin oluşturulmasına şüphesiz toplumda çeviri işi ve çevirmen kavramının geleneksel olarak nasıl algılandığı da katkı sağlamaktadır. Bu nedenle öncelikle çevirmen adaylarının temel düzeyde çeviri yapabilmeleri hedefinin yer aldığı ilk basamak çeviri eğitiminde, diğer bir hedef çeviri gerçekleri bağlamında çevirmen davranışlarının ne olduğunun öğrencilerin farkına varması olmalıdır. Öğrenciler gerçekleşen çeviri sürecine, aldıkları kararlarla birlikte açıklama getirebildiklerinde, öğrencilerin çevirinin rastgele sözcüklerin seçilmesi ve aktarılmasından ibaret olmayan, bilinçli kararlar bütününde çevirmenin yönettiği bir süreç olduğunu kavradıklarını söylemek mümkün olacaktır. Bu bakış açısıyla, başlanan temel çeviri eğitiminin devamında da diğer eğitim süreçleri de kolaylıkla

başlangıç eğitime dâhil olacaktır. Etnometodolojik sorgulamalarla, düzenin değiştirilmesiyle, farklı çeviri göreviyle beklentinin ötesine geçerek, çevirmen adayları çeviri sürecini tekrar sorgulayacaklardır. Bu kapsamda öğrencilere çeviri yapmaları için verilen görevde beklenmedik durumlar oluşturularak düzenin değiştirilmesi sağlanacaktır. Bu beklenmedik durumlara çözüm getirebilmek adına, çevirmen adaylarının öncelikle davranışlarını sorgulaması ve bu davranışlara açıklamalar getirmesi beklenmektedir. Daha sonra temel çeviri stratejilerini kullanarak olası çeviri çözümleri tartışılacaktır. Ardından öğrencilerden çeviri süreçlerini yazmaları istenecek, çevirmen adaylarının etnometodolojik yöntemlerle kendi davranışlarını betimlemeleri sağlanacak ve bu şekilde çevirmen adaylarının çeviri sürecini oluşturan davranışları çözümlenecektir.

Çevirmen Davranışları

Çevirmenlik mesleği konusunda 1970lerden, çağdaş çeviribilim kuramlarının tartışılmaya başlandığı zamandan bu yana geleneksel söylemlerden uzaklaştığı görülmektedir. 1980lerin başında ülkemizde kurulan çeviribilim bölümlerinin varlığı, çağdaş çeviribilim kuramlarının uygulanmasının yansıması olarak düşünülebilir. Bölümlerde geleneksel söylemden uzaklaşmakta, çağdaş çevirmen tanımları ve çevirmenlik mesleğine dair tanımlar sadece dil boyutuna odaklanmamaktadır. Bu sayede çağdaş çeviribilim kuramları çerçevesinde çevirmen adaylarının benimsemelerinin istendiği çevirmen davranışları çevirmen eğitiminin ilk basamaklarından itibaren şekillenmektedir. Çeviribilim araştırmacısı Margret Amman da, çağdaş araştırmalara ve kuramlara gönderme yaparak, çeviri alanında eğitim ve meslek icrası için gereken ön koşulların sadece “dil bilmekten keyif almak” ve “dil yeteneği”nden ibaret olmadığını; kişilerin üyesi oldukları kültüre ve yabancı kültüre ciddi bir ilgi duyması, başka insanlara ve onların “duyarlılıkla” yaklaşması gibi ön koşulları da gerektirdiğini söylemektedir (Amman, 2008, s. 22). Bunun yanı sıra;

Bir çevirmen metin üretebilmelidir; kuşkusuz bunu yapabilecek sahip olmalıdır ve ayrıca metin oluştururken bundan keyif de almalıdır. Keyif almalıdır, çünkü çeviri- geleneksel anlayışta varsayıldığı gibi- sadece dil kalıplarını aktarmaktan ibaret teknik bir uğraş değildir; çeviri ileri derecede yaratıcılık, farklı kültürlere karşı büyük bir ilgi ve dille oynamaktan keyif almayı gerektirir. (Amman, 2008, s. 22)

Böylece, kültürel farkındalığın, çağdaş çeviribilim kuramlarıyla çevirmen davranışlarının içinde yer alması gereken önemli bir boyut olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Amman’ın bahsettiği farklı kültürlere karşı ilgi aslında çeviri işinin farklı kültürler arasında iletişim kurmak bağlamında gerçekleştiği gerçeğini de ön plana

çıkarmaktadır. Dolayısıyla çevirmen davranışlarını şekillendirecek temel özelliklerden biri kültürel farkındalığın geliştirilmesine yönelik çeviri uygulamaları düşünülebilir.

Çeviribilimin öncü kuramcılarında Hans Vermeer'e göre de çeviri öncelikle kültürel bir eylemdir. Çeviri, kültürel çeviri gerektirir. Bu, aynı zamanda Vermeer'in skopos kuramının da bir parçasıdır. Kendi kültür ortamı içerisinde bir kaynak metin alınır ve yerine, kendi (farklı) kültür ortamında "skopos"una uygun, şekilde işlenebilecek bir erek metin konur. Bu yerine koyma işleminin nasıl yapılacağı kararı çevirmene bağlıdır (Vermeer, 2008, s. 170).

Vermeer, çevirinin bir kültürel iletişim olduğu varsayımıyla, aynı topluluk, toplum ya da kültür içinde benzer durum koşullarında yapılan bir iletişim girişimine verilen tepkilerin belli olasılıklar kapsamında benzer, daha doğrusu anlaşılır, yorumlanabilir olmasının beklendiğini belirtir. Ama kültür sınırlarının ötesine geçildiğinde beklentilerimizin karşılanacağından emin olamayız (Vermeer, 2008, s. 170). Öyleyse sadece çevirinin bir kültür aktarımı olduğunu kabul etmek, karşı kültüre geçtiğimizde varsayımlarınız gerçekleşeceğini ümit etmek yeterli olmayacaktır. Öncül olarak belirli çevirmen davranışlarını ve nasıl değişebileceğini tespit etmek yerinde olacaktır. Peki, çevirmen davranışlarını belirleyecek yargılarımızı neler oluşturur?

Vermeer'e göre yargılarımızın temelinde tepkiler vardır. Çevirmenin iki kültürlü olduğunu ve verilmesi gereken tepkileri bildiğini (ya da öngörebildiğini) varsayabiliriz. Bu durumda çeviri, kaynak kültürdeki özel duruma ilişkin beklentilerin yerine gelmesi için gerekli tepkileri öngörecektir (en iyi durumda da bunları gerçekten yerine getirecek) biçimde, bir kaynak metnin yerine bir erek metin koymak anlamına gelecektir. Çevirmen bu tepkileri kendi imgeleminde öngörebilir ancak (Vermeer, 2008, s. 170). Bu öngörünün yerine gelmesinde, işlevin yerine getiriliyor olması bir bakıma kontrol mekanizması olarak görev alacaktır denebilir.

Amman, bir bilginin bir kültürden diğerine aktarıldıktan sonra "işlevini yerine getiriyor olması"nın çevirmene bağlı olduğunu; yani kültürlerarası iletişimin başarılı ya da başarısız olması çevirmenin sorumluluğunda olduğunu ve çevirmenin bu sorumluluktan metnin "arkasına saklanarak" kaçamayacağını söyler (Amman, 2008, s. 54-55). Diğer yandan, belli bir durumun farklı gözlemciler tarafından mutlaka aynı şey olarak algılanmadığını bilmek, kültürlerarası iletişimin başarılı olması açısından büyük önem taşımaktadır (Amman, 2008, s. 70).

Bu kuramsal düşünceler ve sorgulamalar temelinde çevirmenin oynadığı role bakıldığında ve bahsedilen bu kültürel iletişimin başarılı bir şekilde gerçekleşmesine imkân tanımak maksadıyla, çevirmenden belli yeteneklere sahip olmasının da beklendiği ortaya çıkmaktadır. Amman, en geniş anlamıyla bu beklentinin, kültür edinci ve metin edincinden oluştuğunu söylemektedir (Amman, 2008, s. 67).

Kültür edinci, kişinin kendini üyesi olduğu kültürden ve içinde bulunduğu durumdan soyutlama, yabancı kültürü-bütün özelliklerini dikkate alarak ve kendi kültürü ile kıyaslayarak- izleme, bunları yaparken de gözlemlerini ve oluşturduğu varsayımları belli bir (iletişimsel) durumda hedefi ve kültürü gözeterak uygulama becerisi olarak anlarız. Bunu şematik yoldan ifade etmeye çalıştığımızda şu bakış açıları ortaya çıkmaktadır:

Kültür edinci kültürel fenomenleri (eylemler, değerler v.s) bilinçli bir biçimde

- a) soyutlama
- b) kıyaslama
- c) uygulama

yoluyla ele alıp kullanma ve bunlar ile başa çıkma beceresidir. Çevirmen kendi izleyeceği yolu ve davranışlarını bu esaslara göre tasarlar (Amman, 2008, s. 73).

Amman'a göre (2008) metin edinci ise;

“Kişinin hem yabancı bir kültürde, hem kendi öz kültüründe metinleri alımlaması ve metin üretmesi ile ilgili becerisini içermektedir (s. 78).

Çevirmen davranışlarının oluşturulmasında adayların metin edincine ve özellikle kültür edincine sahip olmalarının önemli olduğunu ve bu sayede açıklanabilir, anlamlı çeviri tercihleri yapabilecekleri söylenebilir. Öyleyse çevirmen adaylarına başlangıç eğitiminde dahi kültürel edince sahip olmaları gerektiği ihtiyacını hissettirmek gereklidir denebilir. Bu kapsamda, öğrencilerin çevirmen davranışlarını sorgulayabilecekleri, kültürel farkındalık gerektiren metinlerle yapılan çeviri etkili olacaktır.

Diğer yandan, sınıf içi kültürel çeviri uygulamaları kapsamında “düzenli çevirmen davranışlarını saptamak” ve öğrencilere bu saptamaların nasıl yapıldığını keşfettirmek de öğrencilerde gerçekleştirilmek istenen farkındalığın sürdürülebilir olmasını sağlamak açısından önemlidir.

Çağdaş çeviribilim kuramları kapsamında, bir diğer öncü kuramcı Gideon Toury'nin (1995) erek odaklı yaklaşımı sayesinde, normlar bağlamında, betimleyici çalışmalar çeviri metinleri bir “ürün” olarak değerlendirmekte, çeviri metinlerini inceleme, çözümleme ve betimlemeyi esas alarak, bu incelemeler sonucunda “düzenli çevirmen davranışları”nı

saptamayı hedeflemekte ve böylece çeviri metnin erek kültüre üstlendiği işlevin önemine vurgu yapmaktadır. Çeviri metin, normların yönettiği bir etkinlik olarak kabul edildiğinde, çeviri metin incelenmeli ve o çeviriye yöneten normlar tespit edilmelidir. Bu şekilde, çeviri metinde, çevirmenin özellikle ya da sıklıkla tercih ettiği çevirmen davranışlarını saptamak mümkün olacaktır.

Çevirmen davranışlarının nasıl tespit edileceği kadar nasıl değerlendirilmesi gerektiği, bulguların anlamlandırılabilir olması açısından önemlidir. Etnometodolojik sorgulamalarla çevirmen davranışlarının nasıl algılandığı tespit edilebilir ve bu davranışların adaylar tarafından açıklanmasıyla bir çevirmenin sahip olması gereken çevirmen davranışlarının neler olduğu belirlenebilir.

Etnometodolojik Sorgulama

Etno-metod-oloji ifadesi, basitçe “toplumun üyeleri arasında kullanılan metotların araştırılması” olarak veya daha tam bir ifadeyle “toplumun üyeleri arasında kullanılan gerçeği anlama ve değerlendirme metotlarının araştırılması” biçiminde anlaşılabilir (Cuff, Sharrock, Francis, 2015, s. 176). Harold Garfinkel (2014), geliştirdiği ve sistematikleştirdiği Etnometodoloji’yi “bağlama gönderimli ifadelerin ve diğer pratik eylemlerin rasyonel özelliklerini, gündelik hayatın organize ve ehliyetli pratiklerinin olumsal süregelen icrası” olarak tartışır (s. 29). Garfinkel’e göre sosyal düzenin temel kuralları, insanların farklı koşullara yanıt olarak nasıl davrandığına göre şekillenmektedir. Bu gündelik etkileşimler gözlemlendiğinde sosyal düzeninin mekanizmalarını keşfetmek mümkün olacaktır. Farklı kültürel çeviri pratiklerinde çevirmen davranışlarını sorgulamak, gündelik etkileşimler haline gelen çeviri sürecini oluşturan düzenin betimlenmesini sağlayabilir.

Etnometodolojik bilgiye göre doğal tutum altında ve sınırlı anlam alanları içinde hareket eden insanlar, içinde buldukları ortamların çoğu özelliğini “gerçek” olarak alır, onları “gerçek olmayan” diğer aday özelliklerinde ayırırlar. Garfinkel’in ele aldığı temel sorunlardan biri, insanların bir şeyin gerçek olup olmadığına hangi temelde karar verdikleridir. Etnometodolojide öncelikli amaç, insanların “gerçekte neler olduğu” ve “daha önceden neler olduğu” konusunda karar verme biçimlerini betimlemek ve analiz etmektir (Cuff, Sharrock, Francis, 2015, s. 176). Bu görüşten hareketle, çeviri öğrencilerinden çeviri eğitiminin başında çeviri sürecinde hangi çevirmen davranışlarıyla hareket ettiklerini sorgulamak ve buna imkân sağlayacak uygulamaların içinde var olmalarını sağlamanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bu sayede davranış kalıplarından çok davranışı betimlemek

ve bu davranışları her farklı çeviride birer karar mekanizmalarını haline getirmek mümkün olabilir.

Etnometodolojinin başlıca önerisi, toplumun üyelerinin sosyal düzene sahip gündelik işlerinin kendi ortamını üretmesi ve yönetmesi sayesinde, işleyişin bu ortamları “açıklanabilir” kılma yönündeki üye işlemleriyle aynı olduğudur (Garfinkel, 1967, s. 3). Garfinkel’e göre, etnometodolojinin temel kavramlarında olan açıklanabilirlik kavramı, gözlenebilir ve rapor edilebilir, yani “üyelere açık” durumsal bakma ve konuşma pratikleri olma özelliklerine sahiptir. Aynı zamanda, sonsuz, devam eden, muhtemel başarılarıdır. Betimledikleri düzenleme içinde yer alan aynı gündelik işler sayesinde ve etkinlikler olarak var olması için gerçekleştirilirler (Garfinkel, 1967, s. 3). İnsanlar dünyayı anlamak için açıklamalar sunarlar. Bir açıklama sunmak, davranış üzerinde düşünmek ve bu davranışı anlaşılır kılmaya çalışmaktır. Çevirmen adayı çevirmen davranışını açıklanabilir hale getirdiğinde üzerinde düşünmeye başlayacak ve hangi kararı neden aldığına farkına varacak ya da kararı hangi durumlarda değiştirmesi gerektiğini tespit edecektir.

Garfinkel etnoyöntemler üzerine görüşlerini de onların “düşünsel bir şekilde açıklanabilir” oldukları üzerine dayandırır. Açıklama yapma, insanların dünyayı anlamlandırabilmek için açıklama getirmelerine aracılık eden süreçtir. Etnometodologlar, açıklamaların sunuluş ve başkaları tarafından kabul edilmiş (veya reddedilmiş) biçimlerinin yanı sıra bu açıklamaları çözümlemeyle de ilgilenirler. Bunun yanı sıra, açıklamalar düşünseldir. Çünkü gözlenebilir hale getirdikleri ve ele aldıkları durumların oluşumuna katkıda bulunurlar. Böylece, insanların ne yaptıkları betimlenirken ne yaptıklarının doğası değiştirilir (Ritzer, 2013, s. 394).

Gündelik hayatımızı oluşturan pratiklerde çoğu zaman sadece kesintiye uğradığımızda bu kesintiyi sağlayan öğe üzerine odaklanılır. Ancak gündelik pratiğimizi oluşturan işleyişin farkına varmayız ya da dikkatimizi buna yönlendirmeyiz. Hâlbuki bu işleyişi sağlayan şey ve gerçekleştiği ortamı oluşturan şey asıl gündelik pratiklerdir. Yani bu toplumsal düzeni oluşturan yine toplumun üyeleridir denebilir. Benzer şekilde çevirmen adayına sadece gündelik pratiğin, çeviri pratiğinin nasıl olması gerektiğini anlatırsanız bu işleyişin bir üyesi olamayacaktır. Ancak kendi kurgusunu üretmesi ve yaşaması halinde bir üye haline gelebilir.

Üyelerin hesapları, kendi düzenli sosyal kullanım imkânlarının özellikleri olduklarından, rasyonel özelliklerinden dolayı refleksif olarak ve özünde düzenli sosyal kullanım imkânlarına bağlıdır (Garfinkel, 1967, s. 4). Refleksif olmak üyelere belirli

etkinliklere ve durumlara, belirli kalıplar dâhilinde bakma durumunu getirir. Düzenli sosyal imkânların toplumsal olarak karşılıklı denklik halinde olduğu söylenebilir.

Kısaca, açıklamaların *kabul edilebilirlikleri*; gerçeklikleri, metotlulukları, kişisellikten uzaklıkları, nesnellikleri kullanıldıkları organize toplumsal durumlardan bağımsız değildir. Açıklamaların rasyonel özellikleri, üyelerin (i) ilgilendikleri şeyleri ve (ii) bu açıklamaları, bizzat kullanıldıkları organize somut (düzenli) toplumsal durumlarda nasıl “anladıklarından” *bağımsız değildir*. Üyeleri açıklamalarının rasyonel özellikleri, refleksif olarak ve esasen kullanıldıkları organize (düzenli) toplumsal durumlarla bağlantılıdır, zira hepsi söz konusu toplumsal durumların *özellikleridir* (Garfinkel, 2014, s. 20).

Çevirmen adayları belirli durumlarla karşılaştığında muhtemelen daha önce öğrenilmiş ve kalıplaşmış olan çevirmen davranışlarını sergileyeceklerdir. Karşılıklı denklik durumunun (kaynak ve erek arasında) sınanması farklı çeviri pratikleri ve önermeleriyle mümkün olabilir. Bu şekilde denkliğin bozulabileceği ortaya çıkacak kalıplaşmış olan çevirmen davranışını sorgulamak mümkün olacaktır.

Garfinkel (1967), pratik eylemlerin devam eden ve pratik başarılar olarak rasyonel hesap verebilirliğinin şu üç sorunsal olguyla ilgili olduğunu söyler:

(1) Bağlama gönderimli ifadeler ile onların yerine konulabilen (bağlamdan bağımsız) nesnelere arasında tamamlanmamış programa dayalı ayırım; (2) pratik eylemlere ilişkin hesaplarının “ilgi çekici olmayan” başlıca refleksivitesi; ve (3) pratik başarılar olarak bağlama gönderimli eylemlerin çözümlenebilirliği (s. 4).

Garfinkel’e (1967) göre “bağlama gönderimli ifadeler ve onları içeren önermeler tekrarlanarak serbestçe kullanılamaz; belirli bir söylem içerisinde, orada var olan bütün kopyaları aynı zamanda onların çevirileri değildir” (s. 5). Bağlama gönderimli ifadelerin üyelerin eylemlerinin ve konuşmalarının sosyal düzen kurgusunun dışında bir anlamı yoktur.

Bağlama gönderimli ifadeler, yaygın olmaları ve diğer özellikleri yüzünden, (i) “kanıtların tutarlılığı” ve “hesaplanabilirlik” teorilerindeki önemleri temelinde kesin (bilimsel) bir biçimde ele alınması ve (ii) soyut yaygın davranışlar ve konuşmalar kadar somut davranışlar ve konuşmaların da varsayılan tüm yapısal ayrıntıları bakımından karşılaştırılarak kavranması gerekir (Garfinkel, 2014, s. 23).

Dolayısıyla çevirmen adayları çevirmen davranışlarını oluştururken genelleme yapma gibi bir şansa sahip olmadıklarının bilincinde olmalıdırlar. Her çeviri davranışı, çeviri bağlamında tutarlı ifadeler bütünü oluşturmalı ve bilimsel bir biçimde ele alınmalıdır. Garfinkel üyelerin pratik eylemlerdeki konumunu şöyle anlatır:

Araboğlu, A. (2019). Etnometodoloji ile çevirmen adaylarının çevirmen davranışlarını fark etmelerine yönelik bir uygulama örneği *Humanitas*, 7(14), 373-392

Pratik eylemlerin sorunsallığı ve kendi araştırmalarının pratik uygunluğu açısından bakıldığında bir üyenin (kendi pratiklerinin, ilgili ortamların özel, yerleşik özelliklerinin kabul edilebilir açıklamasını sunacak eylemler olarak hizmet etmesini istiyorsa), en başta bu eylem ortamlarının nasıl işleme gerektiğini bilmesi gerekir. Araştırmacılar, üyelerin her türden açıklamalarını (bütün mantıksal biçimleri, bütün kullanımları ve bütün yöntemleri içinde) – gözlenebilir kıldıkları- ortamların kurucu özellikleri olarak görürler. Üyeler, kendi prosedürleri ve bulgularının bütün pratik amaçlara uygunluğun sağlamak, bu uygunluğu başarmak, doğrulamak ve kanıtlamak için gerekli olan bu refleksiviteyi bilir, ona gerek duyar, dayanır ve başvururlar (Garfinkel, 2014, s. 25-26).

Etnometodolojinin temel kavramlarından biri olan Refleksivite kendine uygulamak anlamına gelmekte (Cuff, Sharrock, Francis, 2015, s 188) ve refleksiv pratiklerin özellikleri şu şekilde sıralamaktadır;

- 1- Üye (birey) gündelik hayatın aşına, yaygın etkinliklerini kendi açıklayıcı pratikleri sayesinde hayatın aşına, yaygın etkinliklerini kendi açıklayıcı pratikleri sayesinde kabul edilebilir, aşına ve yaygın etkinlikler kılar,
- 2- Bütün durumlarda, ortak etkinlikler konusunda bir açıklamaya başvurulur, bu ortak etkinlikler” her seferinde yeniden” teyit edilir.
- 3- Üye, “tasavvur edilebilecek” ilişkili süreçler ve edinimlerin içinde ortaya çıktıkları ortamların *diğer* gözlenebilir özellikleriyle süreklilik içinde olduklarını düşünür; aynı zamanda, benzer biçimde,
- 4- Tanık olduğu somut “ortamlarda”, bu ortamların *icra edilen* bir anlama, icra edilen bir gerçekliğe, icra edilen bir nesnelliğe, icra edilen bir aşinalığa, icra edilen bir açıklanabilirliğe sahip olduklarını teyit eder; bunların düzenli bir biçimde nasıl icra edilecekleri onun için hiçbir problem teşkil etmez, bunları muğlak bir biçimde bilir ve bu bilgi sadece ehliyetli, emin bir tarzda, aynı biçimde, anormal standartlaşma içinde yapılırken açıklama gereği duymadan kullanılır (Garfinkel, 2014, s27).

Üyeler, çevirmen adayları, kendi kültürel ve bilgisel donanımı doğrultusunda kendi açıklayıcı pratiklerini oluşturacaktır denebilir. Bu bağlamda, kuşkusuz her çeviri pratiğinde bir önceki çeviri pratiğine de başvuracak yeni bir çevirmen davranışı geliştirme gereği duymadan uygulamaya geçecektir. Bu bilgiler kapsamında, düzenli çeviri ortamında beklenenin dışında bir görev gerçekleştirilmesini istemek, çevirmen adayının daha önceki çeviri pratiğinden edindiği çevirmen davranışını kullanışsız hale getirebilir. Farklı çeviri sorunlarına farklı çözümler farklı çevirmen davranışlarının tanımlanmasını sağlayabilir.

Uygulama Örnekleri

Amaç.

1) Hem günlük dilde hem de yazılı dilde oldukça yaygın kullanılan deyimlerin yaratabileceği çeviri sorunlarının farkına varmak. 2) Çeviri sorunuyla karşılaşıldığında ne tür çeviri stratejileriyle çözümler bulunabileceğini tespit etmek. 3) Farklı durumlarda kendi çevirmen davranışlarını açıklayabilmek. 4) Çeviri düzenini değişken özellikleriyle açıklayabilmek.

Seviye.

İyi derecede İngilizce dil bilgisine sahip, ikinci dönemlerinde öğrenim gören birinci sınıf çevirmen adayı öğrenciler.

Varsayımlar.

Öğrenciler birinci dönemlerinde Genel Metinler Çevirisi 1 dersini aldıkları için farklı türlerde metinler, çeviri sorunları ve çözümlerle karşılaşmışlar, Çeviribilime Giriş 1 dersiyile de temel düzeyde çeviri kavramları konusunda bilgi edinmişlerdir.

Ders Materyali.

İnternet üzerinden ulaşılan sözcükler ve hikâyeleri üzerine yazılmış bilgilendirici türde metinlerin içinden Türkçede de karşılığının bulunmasının kolay olabileceği varsayılarak kuşlarla ilgili deyimlerin anlatıldığı metin tercih edilmiştir (Words and Their Stories, was written by Jill Moss). Metnin dili İngilizce ve başlangıç-orta düzeydedir. Metnin içeriğinde kuşlarla ilgili deyimler, açıklamalar ve kullanıldığı durumlardan örneklerle anlatılmıştır.

Ders Öncesi Süreç.

Öğrencilerin, uygulamanın yapılacağı ve tartışmaların gerçekleşeceği derse gelmeden önce, çevirilere yeterli zaman ayırabilmeleri adına, çevirilerin önceden yapılması istenir. Dersin öncesinde metnin çözümlemesi de genel hatlarıyla yapılır ve neden bu metni çevirmeleri isteniyor açıklanır. Öğrencilerden çeviri yapmaları için simülasyon olarak oluşturulan görev “Metinde anlatılan kuşlarla ilgili İngilizce deyimlerin öğretilmesi amacıyla çeviri yapmanız isteniyor. Aynı deyimlerin bizim kültürümüzde de karşılığı olabileceği vurgusuyla metni Türkçeye çeviriniz.” Beklenen İngilizce deyimlerin de metin içinde korunması, gerekli görülürse açıklamalar ya da dipnotlar aracılığıyla metnin anlaşılır bir hale getirilmesi. Bu beklentiler kaynak metnin çözümlenmesi sırasında anlatılmıştır.

Ders Süreci.

Dersin başında görev tekrar hatırlanır ve öğrencilerin yaşadıkları sorunlar tartışılır. Bu esnada çevirmen adaylarının çevirmen davranışlarını açıklaması ve tanımlaması önemlidir. Herhangi bir çeviri sorunuyla karşılaşmadan önce yaşadıkları çeviri sürecini anlatırken açıkladıkları çevirmen davranışlarını anımsatılır. Düzenli çeviri davranışı olarak adlandırılabilen daha sınırlı sözcük tercihleri yapabilecekleri çeviri uygulamalarından çıkıldığında, zorluklar yaşandığı tespit edilmektedir. Öğrenciler arasında yaşanan zorluklar arasında farklılıklar ve benzerlikler vardır. Bu da çevirmen davranışlarını açıklarken farklı yönlendiricilerin var olduğunu ortaya koyması bakımında etkili olmuştur.

Örnek 1.

Aşağıda yer alan ilk örnekte, çevirmen adayı verilen görev dâhilinde çeviri işini gerçekleştirmiş ve İngilizce deyimlerin Türkçe anlamlarını dipnot olarak göstermiştir. Türkçe deyimleri ise kullanmamıştır.

Kaynak Metin.

"Bird" Expressions

Today we explain some expressions about birds. For example, if something is **for the birds**, it is worthless or not very interesting. Someone who **eats like a bird** eats very little. And a **birds-eye view** is a general look at an area from above.

Did you know that if you tell a young person about the **birds and the bees** you are explaining about sex and birth? Have you ever observed that **birds of a feather flock together**? In other words, people who are similar become friends or do things together. Here is some good advice: **a bird in the hand is worth two in the bush**. This means you should not risk losing something you have by trying to get more of something you do not have.

Sometimes I can do two things by performing only one action. This is called **killing two birds with one stone**. But I would never really kill any birds. I love all kinds of animals. This is a real **feather in my cap**. It is something to be proud of.

Erek Metin.

Kuşlamalar.

Bugün, kuşlarla ilgili deyimlerin üzerinde duracağız. Örneğin, bir şey (for the birds)¹ ise, o şey değersizdir ya da ilgi çekici değildir. Biri (eat like a bird)² ise, az yiyor demektir. (Birds eye view)³ ise bir alana genel bir bakıştır.

Genç birine (birds and bees)⁴ 'i anlatıyorsanız bunun aslında cinsel konularla ilgili olduğunu biliyor muydunuz? Hiç (birds of a feather flock together)⁵ ibaresini duydunuz mu? Başka bir

deyişle, birbirine benzeyen insanlar arkadaş olur ya da beraber bir şeyler yaparlar. Buyrun size bir tavsiye, (a bird in the hand is worth two in the bush)⁶. Bu, sahip olmadığınız bir şeyin fazlasını almak için elinizdekini kaybetmeyin anlamına gelir.

Bazen tek bir hareketle iki iş yapabilirim. Buna (killing two birds with one stone)⁷ deniyor. Tabi kuş öldürecek değilim. Her türlü hayvanı severim. Bu (feather in my cap)⁸. Gurur duyulacak bir şey.

Çeviren: U.K.

Açıklamalar²

- 1- Önemsiz olmak.
- 2- Az yemek.
- 3- Kuş bakışı, bir alana üstten bakış
- 4- Üremenin anlatılması.
- 5- Aynı zevklere sahip olmak.
- 6- Başka bir şey için eldekinden olunmaması.
- 7- Tek hareketle birden fazla işi başarmak.
- 8- Gurur duyulacak başarı.

Çeviri Süreci.

Çeviri süreci her ne kadar kolay geçse de, bazı sorunlar vardı. Öncelikle çevirinin amacı İngilizce deyimleri öğretmek olduğundan, deyimlerin Türkçesinin de belirtip belirtilmeyeceğine dair bir karar vermem gerekiyordu. Fakat hedef kitlenin İngilizce bildiği düşünöldüğünde, deyimler İngilizce dilinde kullanılacağından, sadece anlamlarını belirtmeyi uygun gördüm. Açıklamalar kısmını yazdığımda, açıklamaların zaten metinde olduğunu fark ettim fakat buna bir çözüm yolu bulamadım. Deyimlerin sözlük anlamlarını belirttim. Genel olarak, bu çeviriden zevk aldığımı söyleyebilirim. U.K.

Çevirmen adaylarının çeviri süreci hakkında yazdıkları çevirmen davranışlarının açıklanması ve anlamlandırılması için önem arz etmektedir. Diller arası kültürel farkların yaratabileceği çeviri sorunlarının yer almadığı bir metinde öğrencilerin çeviri yaparken daha rahat ve özgürce karar aldıklarını söyleyebiliriz. Daha çetrefilli bir metinle karşılaştıklarında kuşkusuz daha kararsız kalacaklardır. Bahsi geçen bu çeviri çalışmasında görev göz önünde bulundurularak dipnot kullanımına karar verilmiştir. Ancak uygulama kısmına geldiğinde benzer açıklamaların zaten metin içinde yer aldığını görünce çevirmen adayının sıradan çeviri düzeni pratiği bozulmuştur. Çevirmen davranışı olarak düzen içerisinde yerine getirdikleri

---

² Öğrencilerden çalışmaları yazılı olarak alındığı için hiçbirisinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. “Açıklamalar” olarak bahsedilen dipnotlardır.

çeviri sorunlarına dipnot kullanımı gibi çeviri çözümleri getirmektir. Ancak bu örnekte bu yeterli bir çözüm olmamıştır.³

Örnek 2.

Başka bir öğrencinin örnek çevirisi aşağıdaki yer almakta olup dipnot kullanımıyla çeviri sorununa çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Bir önceki örnekten farklı olarak metnin içinde İngilizce deyimler yerine Türkçe deyimler ya da açıklamalar verilmiş, dipnotta İngilizce deyimler kullanılmıştır.

Kaynak Metin.

"Bird" Expressions

Most of the people I work with are **early birds**. They believe that **the early bird catches the worm**. They think that a person who gets up early in the morning for work has the best chance of success. Everyone in my office works hard, but some people have had their **wings clipped**. Their jobs have been limited. This is because the office is organized by **pecking order**. People with more years and experience are given more responsibility.

Some bird expressions are about crows, chickens and ducks. For example, when I am driving, I always travel **as the crow flies**. I go the most direct way. Anyone who **eats crow** has to admit a mistake or defeat.

Erek Metin.

Kuşlarla İlgili Deyimler.

Çalıştığım insanların çoğu ***erkenci kuştur**. ***Erkenci kuşun solucanı yakaladığına** inanırlar. İş için sabah erkenden kalkanın başarıya ulaşma şansının daha yüksek olduğuna inanırlar. İş yerimdeki herkes sıkı çalışır, ama bazı insanların ***kanatları kırılmıştır**. Yani işleri sınırlıdır. Bunun sebebi iş yerinde ***kıdem sırasının** olmasıdır. Daha uzun süredir çalışan ve deneyimi olan kişilere daha fazla sorumluluk verilir.

Bazı kuş deyimleri kargalarla, tavuklarla ve ördeklerle ilgilidir. Örneğin, araba sürerken, her zaman ***kargaların izlediği yolu** izlerim. Yani en direk yoldan giderim. ***Karga yiyen biri** bir hatayı itiraf etmek veya başarısızlığa uğramak zorunda demektir.

Dipnot 9: early birds

Dipnot 10: the early birds catches the worm

³ Dersin sonunda, tartışma kısmında çevirmen adaylarının bu örnekte olduğu gibi çözüm bulamadıkları çeviri sorunlarına farklı çeviri örnekleriyle çözüm yolları sunulmaktadır. Çevirmen adaylarının bazıları İngilizce deyimleri Türkçe metinde kavramlar olarak kullanarak anlaşılır ve akıcı bir metin oluşturmuşlardır. Bunun gibi örnekler başarılı çözüm yolları olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu makalenin amacı temel düzeyde çevirmen davranışlarının neler olduğunun çevirmen adayı öğrenciler tarafından keşfedilerek açıklanabilmesi olduğu için sunulan diğer çeviri yollarına bu makalede yer verilmeyecektir.

Dipnot 11: wings clipped

Dipnot 12: pecking order

Dipnot 13: as the crow flies

Dipnot 14: eats crow Çeviren: Ş.N.A.

Çeviri Süreci.

Görevim metindeki İngilizce deyimleri Türk okura öğretmeye çalışmaktı. Bu görev doğrultusunda yabancılaştırma stratejisini uygulamayı tercih ettim. Deyimleri olduğu gibi çevirip İngilizce kullanımlarını da dipnot olarak verdim. Deyimleri olduğu gibi çevirmemin nedeni yabancılaştırma stratejisini uyguladığım için metnin çeviri metni olduğunu okura hissettirmekti. İngilizce hallerini de dipnot olarak vererek kaynak dildeki kullanımı da okura göstermek istedim. Metni çevirirken karşılaştığım zorluk ise deyimleri olduğu gibi çevirdiğim için kulağa tuhaf gelmesi riskini almam oldu. Ş.N.A.

Yukarıda görüldüğu gibi çevirmen adayı çeviriyi görev doğrultusunda yapması gerektiğinin bilincinde ve yabancılaştırma ekseninde strateji kullanmayı tercih etmiş. Başlangıç olarak çeviri düzeni pratiği olarak adlandırabileceğimiz çeviri sürecinde karşılaştığımız bir durum gerçekleşmiş ancak uygulama kısmında “(çevirinin) kulağa tuhaf gelmesi” yine bu düzeni bozan bir durum ortaya koymuştur denebilir.

Örnek 3.

Aşağıdaki örnekte ise çevirmen adayı deyimlerin anlamsal karşılıklarını verebilmek kaygısından uzaklaşmış daha çok dilsel yapıdan kaynaklı farklılığın yarattığı çeviri sorunuyla karşılaşmış ve bu soruna İngilizce deyimleri Türkçe cümle öğeleri haline getirerek çözüm bulmaya çalışmıştır.

Kaynak Metin.

“Bird” Expressions

Now let's talk about my sister. She is not very young. She is no **spring chicken**. She will work any job for **chicken feed** -- a small amount of money. She is easily frightened. For example, she is too **chicken-livered** to walk down a dark street alone at night. Often she will **chicken out** – she will not go out alone at night.

Erek Metin.

Kuşlarla İlgili Deyimler.

Gelin şimdi kız kardeşimden bahsedelim. Kız kardeşim çok genç değildir. Yani o "spring chicken" değildir. "Chicken feed" için yani küçük miktarda para için her işte çalışır. Çok kolay korkar. Örneğin gece vakti karanlık sokaklarda yürümek için çok "chicken livered" birisidir.

Genellikle "chicken out" yapar, geceleri dışarı tek başına çıkmaz.

Çeviren: H.H.Ö.

Çeviri Süreci.

Çeviriden önce metni okurken deyimlerin açıklamalarının yer aldığını gördüm. Bu doğrultuda, hedef kitlenin İngilizce bildiğini de göz önünde bulundurarak deyimleri olduğu gibi bırakmayı tercih ettim. Bu süreçte en çok zorlandığım nokta, İngilizce olarak bıraktığım deyimleri Türkçenin yapısına uygun bir şekilde metinde kullanabilmektir. H.H.Ö.

Örnek 4.

Bu örnekte yaşanan çeviri sorunu daha çok deyimlerin anlamsal karşılığında yapılması gereken tercih boyutundadır. Bu nedenle çevirmen adayı anlaşılır bir çeviri metin üretmek adına "kuş" deyimleri sınırının dışına çıkması gerektiğine karar vermiştir.

Kaynak Metin.

"Bird" Expressions

Some bird expressions are about crows, chickens and ducks. For example, when I am driving, I always travel **as the crow flies**. I go the most direct way. Anyone who **eats crow** has to admit a mistake or defeat.

Erek Metin.

Kuş Deyimleri.

Bazı kuş deyimleri kargalar, tavuklar ve ördekler hakkındadır. Örneğin, ben araba sürerken her zaman "the crow flies" gibi kestirmeden yani "kuş uçuşu" giderim. Herhangi birisi için "she/he eats crow" dendiğinde "tükürdüğünü yaladığı" kastedilmektedir.

Çeviren: G.E.D.

Zorlandığım Bölümler: İngilizcedeki bazı deyimlerin Türkçede direkt karşılıklarını bulmakta zorlandım veya birden fazla benzer deyim bulduğum zaman da hangisinin daha uygun olacağına karar vermede zorlandım. G.E.D.

Çeviri Süreci.

Görev doğrultusunda amacım İngilizce bilen bir sınıfa İngilizce deyimleri öğretmek olduğu için okur yani erek kitle en kolay nasıl yazarsam anlar; en iyi nasıl aktarırsam öğrenir diye düşündüm. Bilgilendirici bir metinde özellikle de yabancı terimleri öğreten bir metinde öğretilmesi istenen asıl terimlere mutlaka yer verilmelidir ve yanlarında açıklamalar olmalıdır. Bunun bilincinde metni okudum. Daha sonra İngilizce deyimleri Türkçe deyimlerle eşledim. Metinde deyimlerin İngilizcelerini bırakıp yanında Türkçelerini açıklayarak metne yedirdim. Metnin akıcılığı bozulmasın diye bazen cümleler, ifadeler ve açıklamalar ekledim. Metni en

son tekrardan okuyup ikilemede kaldığım yerleri seçtim, akıcı olmayan yerleri yeniden yazdım ve toparladım. G.E.D.

Örnek 5.

Beşinci örnekte çevirmen adayları deyimlerin Türkçe karşılığını bulmaya çalışırken okur odaklı yaklaşması gerektiğini düşünerek kararlar almıştır. Bu bağlamda her bir İngilizce deyim için kavramlar gibi tırnak işareti kullanarak belirtmiş ve cümle içinde kendi ek açıklamalara başvurmuştur.

Kaynak Metin.

"Bird" Expressions

Politicians are sometimes considered **lame ducks** after losing an election. They have little time left in office and not much power. Congress holds a **lame duck session** after an election. Important laws are not passed during this period.

Erek Metin.

Kuşlar İle İlgili Deyimler.

Siyasetçiler seçimi kaybettiklerinde bazen "lame ducks" yani topal ördek ifadesi ile anılırlar. Bu ofiste çok az kalmaları ve çok güçlü olmadıkları anlamına gelir. Kongre seçim sonrası "lame duck session" yani topal ördek oturumunu düzenlemektedir. Bu dönemde önemli yasalar tasarıya geçirilmemektedir.

Çeviren: K.K.

Çeviri Süreci.

İngilizce deyimlerin öğretilmesi görevi doğrultusunda;

Metinde anlamın verilmesinin önemli olduğunu düşünerek okurun daha akıcı bir şekilde okuyup anlamasını sağlamak amacıyla kaynak metni erek dile çevirirken bir takım eklemeler ve çıkarmalar yaptım. Kuşlar ile ilgili deyimlerin bazılarının biçimsel olarak tam çevirisi vardı bazılarının ise yoktu. Metnin tutarlılığını bozmamak amacıyla tüm deyimlerin biçimsel olarak anlamını açıklamak yerine anlamsal olarak aktarmayı tercih ettim. Deyimin İngilizce ve Türkçesini tek bir cümleye yedirebildiğim takdirde okurun daha iyi anlayacağını düşünüyorum. Tek bir yediremediğim ise ayrı bir cümlede açıklamayı tercih ettim. Deyimlerin İngilizcesini dipnot olarak yazmayı tercih etmedim. Çünkü bu durum okurun dikkatini bozabilir. Sürekli aşağıya bakma ihtiyacı hissedilebilirdi. K.K.

Örnek 6.

Son örnekte dikkat çeken nokta çevirmen adayının daha öncekiler gibi metin için açıklamalar yapma gereği duyması ancak bunu yaparken sınıfta çeviri çözümleri olarak

bahsedilen parantez kullanımını hatalı yapmasıdır. Düşünme şekli okur odaklı ve anlaşır bir metin sunmaktır ancak uygulama kısmında çevirmen davranışı olarak doğru bir kullanım gerçekleşmemiştir.

Kaynak Metin.

“Bird” Expressions

Did you know that if you tell a young person about the **birds and the bees** you are explaining about sex and birth? Have you ever observed that **birds of a feather flock together**? In other words, people who are similar become friends or do things together. Here is some good advice: **a bird in the hand is worth two in the bush**. This means you should not risk losing something you have by trying to get more of something you do not have.

Erek Metin.

Kuş Deyimleri.

Küçük bir çocuk ile “birds and the bees” hakkında konuştuğunuzda nasıl dünyaya geldiği ile ilgili konulardan (cinsel konular) bahsettiğınızı biliyor muydunuz? Hiç “birds of a feather flock together” ifadesini incelediniz mi? Bu ifade benzer insanların arkadaş olması ya da birlikte bir şeyler yapması ile ilgilidir. Başka bir deyişle Türkçe’de ki (tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş)’tur. İşte size iyi bir tavsiye: “a bird in the hand is worth two in the bush”. Bu, daha fazlasını elde etmeye çabalarırken sahip olduklarımızı da kaybetmeyi riske atmamamız anlamına gelen (eldeki serçe daldaki keklikten iyidir) ifadesidir.

Çeviren: S.G.G.

Çeviri Süreci.

Çeviri sürecinde görev olarak İngilizce deyimleri Türk okura öğretim doğrultusunda çeviri yapılmıştır. Metinde ki deyimler Türkçe karşılıkları ile birlikte parantez içerisinde belirtilmiştir. İngilizce deyimler cümlelerden çıkartılmadan okura aktarılarak kendi dilinde ki karşılıkları ile karşılaştırma yapılması sağlanmıştır. Bu görev doğrultusunda birkaç zorluk yaşanmıştır. Metin içerisinde ki birebir karşılığı olmayan deyimler bulunmaktadır. Bu nedenle Türkçe karşılığı olmayan kelimeler için açıklama yolu tercih edilmiştir. Örneğin ikinci paragrafta bulunan “birds and the bees” deyimini için okurun anlayacağı şekilde cümleyle uygun “cinsel konular” kavramı ile açıklama yapılmıştır. S.G.G.

Etnometodolojik Çözümlemeyle Örneklerin Değerlendirilmesi

Örnekler incelenirken; çeviriler “ürün” olarak değerlendirildiğinde çevirmen davranışlarını kolaylıkla izlemek mümkündür. Öğrencilerin tamamı daha önceden alışlagelmiş bir biçimde kültürel öğelerin karşılığını verirken farklı bir kültürün parçası olduğunda değişimler olacağı ön kabulüne sahiptir. Nitekim öncelikle İngilizce ve Türkçe

deyimler arasında benzerlik arama ve herhangi bir ayrıma gitmeden kaçınma yönünde çabaya sahip oldukları söylenebilir. Bu iki yaklaşım da aslında üyesi oldukları toplumsal grubun, çevirmen adayı öğrencilerinin, tamamının yaptığı düzenli çevirmen davranışlarının çekinceli yanının bir parçasıdır. Çeviri işini gerçekleştirdiklerinde çevirmen davranışlarını somut olarak görmek mümkündür. Ancak bu duruma açıklama getirilmesi istendiğinde çevirmen adayları tercihlerini tekrar sorgulamaya başlarlar. Çeviri sürecine dair yaptıkları açıklamalarda öğrenilmiş ve alışlagelmiş düzenli çevirmen davranışının yeterli çeviri çözümleri oluşturamayabileceği görülmektedir. Hatta çeviri sürecine dair yazdıklarında, “tuhaf oldu” diyerek beğenmemenin de bir yansımasını görmek mümkündür. Diğer yandan bazı örneklerde ise öğrenilmiş çevirmen davranışlarının belirli kalıplarla uygulanmaya çalışıldığı ancak metin yapısına dikkat edilmediğinden anlaşılır olmaktan uzak metinler olduğu ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Çevirmen adaylarından metinde anlatılan kuşlarla ilgili İngilizce deyimlerin öğretilmesi amacıyla çeviri yapılması istenmiştir. Aynı deyimlerin bizim kültürümüzde de karşılığı olabileceği vurgusuyla metni Türkçeye çevirmeleri beklenmektedir. Çevirmen adayları İngilizce deyimleri metin içinde rahatlıkla kullanabileceklerini düşündüklerinden, gerek metin içi açıklamalar gerekse dipnotlarla bu işin üstesinden kolayca gelebileceklerini düşünmüşlerdir. Ancak oldukça basit düzeyde anlatılan metnin yapısına bakıldığında, zaten bu açıklamaların metnin içinde olduğunu gördüklerinde metne müdahale etme isteği ve korkusunu bir arada yaşamışlardır. Görev dâhilinde, benzer durumlarda öğrenilmiş çevirmen davranışını sergileyerek sadece sözcüklerin Türkçe karşılıklarını vermekle yetinmişlerdir. Uygulamanın sonunda diğer örnekleri, çeviri çözümlerini gördüklerinde, yeni çevirmen davranışlarıyla karşılaşmışlardır.

Sonuç

Garfinkel’e göre sosyal düzenin temel kuralları, insanların farklı koşullara yanıt olarak nasıl davrandığına göre şekillenmektedir. Bu gündelik etkileşimler gözleendiğinde sosyal düzeninin mekanizmalarını keşfetmek mümkün olacaktır. Bir sosyal düzen olarak çeviri sürecini ve çevirmen davranışlarını keşfetmek amacıyla, sınıfta çevirmen adaylarından çeviriye dair temel düzeydeki bilgilerini de kullanarak ve belirli kararlar alarak çeviri yapmaları ve ardından yaşadıkları çeviri süreçlerini yazmaları istenmiştir. Bu sayede davranışlarını sorgulayarak, kendi çeviri süreçlerini oluşturan düzenin betimlenmesi sağlanmıştır. Farklı örnekler sayesinde daha önce yaptıkları çevirilerde geliştirdikleri çevirmen davranışlarını aynen kullanmanın mümkün olmadığını görmüşlerdir. Üyeler olarak,

Araboğlu, A. (2019). Etnometodoloji ile çevirmen adaylarının çevirmen davranışlarını fark etmelerine yönelik bir uygulama örneği *Humanitas*, 7(14), 373-392

Çevirmen adayları kendi prosedürlerini, eviri süreçlerini, bulgularını, eviri yöntemlerini bütün pratik amaçlara uygunluğunu sağlamak, bu uygunluğu başarmak, doğrulamak ve kanıtlamak için gerekli olan bu refleksiviteyi kullanmışlardır. Çeviri süreçleriyle kendi açıklayıcı pratiklerini oluşturmuşlardır. Sonuç olarak, çevirmen adaylarından düzenli eviri ortamında beklenenin dışında bir görev gerçekleştirilmesi istendiğinde, öğrenciler daha önceki eviri pratiklerinden edinilen çevirmen davranışının yeterli olamayabileceğinin farkına varmışlardır. Kültürel edincin geliştirilmesi de hedeflenen bu uygulama sayesinde, temel düzeyde çevirmen davranışlarının neler olduğunun ve farklı eviri sorunlarına farklı çözümler farklı çevirmen davranışlarının oluşturulması gerektiğinin, çevirmen adayı öğrenciler tarafından keşfedilerek açıklanabilmesi sağlanmıştır.

Kaynakça

- "Bird" Expressions (t.b.) *Many Things*. <http://www.manythings.org/voa/words/4.html>
- Amman, M. (2008). *Akademik çeviri eğitime giriş* (D. Ekeman, Çev.) İstanbul: Multilingual Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2008).
- Cuff, E.C., Sharrock, WW. ve D.W. Francis. (2015). *Sosyolojide perspektifler* (Ü. Tatlıcan, Çev). İstanbul: Say Yayınları (Orijinal çalışma basım tarihi 2006).
- Garfinkel, H. (1967) *Studies in ethnomethodology*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall
- Garfinkel, H. (2014). *Etnometodolojide araştırmalar*. (Ü. Tatlıcan, Çev.). Ankara: Heretik Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1968).
- Ritzer, G. (2013). *Sosyoloji kuramları* (H. Hülür, Çev.). Ankara: Deki Yayınları (Orijinal çalışma basım tarihi 2011).
- Toury, G. (1995). *Descriptive translation studies and beyond*, Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Vermeer, H. (2008). Çeviri seçkisi II Çeviri(bilim) nedir? (Haz. Mehmet Rıfat), içinde *Çevirinin Doğası – Bir Özet*. (Ş. Bahadır ve D. Dizdar Çev). İstanbul: Sel Yayıncılık, s165-172. (Orijinal çalışma basım tarihi 2003).